

SAKSFRAMLEGG

Utv.saksnr	Utvalg	Møtedato
	Kommunalt råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne	30.10.2018
	Hovedutvalg for helsevern og sosial omsorg	31.10.2018

INFORMASJON OM FONTENEHUS OG KIRKENS BYMISJONS LAVTERSKELTILBUD

RÅDMANNENS INNSTILLING

Saken tas til orientering.

Fontenehus og arbeidslag fra Kirkens Bymisjon vil vurderes ifm budsjett 2019.

Ullensaker, 11.10.2018

Mette Gro Iversen

Kommunaldirektør

Saksbehandler: Dorte Brodersen

Vedlegg:

Saksdokumenter:

SAMMENDRAG

I utvalgssak 51/18 fra 10.10.18 «Tilbakemelding på interpellasjon om lavterskeltilbud innen psykisk helse» ble det vedtatt at det fremlegges en sak som belyser muligheter for opprettelse av et Fontenehus på Jessheim. Saken skal vurdere hvorvidt et Fontenehus kan erstatte, eller supplere et lavterskeltilbud i kommunal regi.

Brukerorganisasjonen Mental helse Ullensaker har den 25.09.18 invitert politikere og enhetsleder Helsevern til et møte, hvor ett medlem fra ett Fontenehus og seniorrådgiver fra Fontenehus Norge har informert om tilbudet. Fontenehusene er arbeidsfellesskap for personer som har eller har hatt psykiske lidelser, der det legges vekt på mestring og tilhørighet og gis mulighet for å prøve seg i ordinært arbeidsliv.

Fra tidligere har administrasjonen informert om et tilbud fra Kirkens Bymisjon, om å etablere ett arbeidslag som er et rustolerant arbeidstilbud til mennesker med ruslidelser, psykisk lidelser eller som av andre årsaker har falt ut av arbeidslivet.

Saken skal gi informasjon om spesielt hva tilbudet «Fontenehus» er og hvilke kostnader som er knyttet til dette. Deretter gis informasjon om Kirkens Bymisjons tilbud og hvordan begge tilbudene vurderes som lavterskeltilbud. Tilbudene belyses med utgangspunkt i vedtatt strategidokumentet for å videreutvikle tilbudet til mennesker med psykiske lidelser og mennesker med ruslidelser.

SAKSUTREDNING

Fontenehus

Fontenehusene er klubbhus og alle som selv definerer at de har problemer med sin psykiske helse kan bli medlem. Det finnes 14 Fontenehus i Norge (Oslo og Oslo Øst, Bergen, Trondheim, Stavanger, Tromsø, Kongsberg, Drammen, Hønefoss, Rygge, Asker, Bærum, Harstad og Gjøvik). Det første Fontenehuset ble etablert 1948 i USA.

Målgruppen for Fontenehus er mennesker med moderate og alvorlige psykiske lidelser og andre som pga større psykiske helseutfordringer opplever å bli utestengt fra arbeids- og samfunnsnivå. Etter utskrivning fra institusjon eller avsluttet intensiv psykiatrisk behandling opplever mange å bli isolert. Oppfølging fra DPS, kommunehelsetjenesten og NAV er som regel begrenset til et par - tre timer i uka. Mange utvikler sosial angst og blir ensomme.

Nesten alle medlemmer av norske Fontenehus mottar stønad fra NAV. De fleste mottar uføretrygd eller Arbeidsavklaringspenger. Noen mottar sosialhjelp eller kvalifiseringsstønad. Ved innmelding er de aller fleste uten arbeid. Mange har også avsluttet utdanning uten eksamen.

Blant medlemmer som har brukt Fontenehuset over tid var det i 2017 så mange som 42% som var i arbeid, praksis eller utdanning og av disse var 69% i lønnet arbeid.

Organisering og finansiering

De fleste norske Fontenehus er organisert som selvstendige stiftelser. Ett av Fontenehusene er organisert som aksjeselskap med ideelt formål, eid av Norske kvinners Sanitetsforening, avdeling Oppland. De viktigste driftsinntektene er tilskudd fra Helsedirektoratet og

hjemkommune. Tre Fontenehus er godkjent som leverandører av NAV-tiltaket «Arbeidsforberedende trening - AFT» og ett Fontenehus leverer, etter konkurranse og sammen med Bymisjonen, Individuell Jobbstøtte IPS som et Oppfølgingstiltak. De fleste Fontenehus mottar også tilskudd og gaver fra stiftelser, næringsliv og lokale foreninger.

I dagens regler for tilskudd fra Helsedirektoratet heter det at nye Fontenehus kan få inntil 100% finansiering de første 12 månedene. Primært skal tilskuddet gå til lønn og drift av stillinger, men også andre driftsutgifter som strøm, husleie mv kan dekkes. Det legges til grunn at det enkelte Fontenehus bør ha til sammen 3 hele stillinger ved etablering med intensjon om økning til 5 når antallet medlemmer og aktivitetsnivå er optimalisert. Clubhouse international har utarbeidet «Employment Guidelines» som bl.a. legges til grunn i den internasjonale akkrediteringsprosessen. Daglig oppmøte er viktigste faktor som styrer behovet for ansatte og stiller krav til resultater. Erfaringer viser at det trengs 1 medarbeider ved gjennomsnittlig daglig oppmøte på 6 og dette styrer fremtidig behov for ressurser og antall ansatte ved Fontenehus. I større kommuner må kommunen legge til grunn at veksten i Fontenehuset går raskt og at behovet for mer enn 5 ansatte kan manifestere seg allerede etter 2 til 4 års drift.

Samarbeid med kommunen

Helsedirektoratets regelverk forutsetter positivt kommunalt vedtak om etablering av Fontenehus og at kommunen bekrefter at de vil innarbeide Fontenehusene i sine helse- og omsorgsplaner.

Det er sannsynlig at et nytt Fontenehus som etableres ikke vil trenge kommunale midler i de første driftsmånedene. Erfaringer viser at nye Fontenehus som første gang blir tildelt midler fra Helsedirektoratet i juni vil åpne dørene i 1. kvartal året etter. Det innebærer at behovet for kommunale driftsmidler først vil komme ca 2 år etter endelig kommunalt vedtak i 3. kvartal etter tildeling.

Fontenehus Norge stiller seg til rådighet med kompetanse, erfaring og ressurser ved etablering av stiftelsen, anskaffelse av egnede lokaler, i rekrutteringsprosessen av daglig leder og medarbeidere og ved opplæring av alle de nyansatte. For å sikre overføring av erfaring etablerte Fontenehus og fra etablering av nye har Fontenehus Norge aktivt deltatt på styremøter i et par år etter åpning av nye Fontenehus.

Hva er Fontenehus

Fontenehus er et arbeidsrettet rehabiliteringstilbud. Ideen er å tilby deltakelse i et meningsfylt arbeidsfellesskap som skal gi ferdigheter, erfaringer og ny tro på egne muligheter i arbeidsliv, studier og samfunnsliv for øvrig. Det er fokus på det enkelte menneskets ressurser og muligheter i stedet for fokus på sykdom, nedsatt funksjonsevne og nedsatt arbeidsevne. Brukerne av fontenehusene kalles medlemmer. Medlemskapet er frivillig. Medlemmer jobber sammen med ansatte, som kolleger, med alle oppgaver som må løses for å drifte et godt Fontenehus.

Opprinnelse

Fontenehusmodellen har sitt utspring i USA der en gruppe pasienter i 1948 gikk sammen og startet Fountain House New York. De manglet oppfølging etter opphold på psykiatriske institusjoner og slet med mange reinnleggelsler, med å skaffe seg bolig, jobb og å bli inkludert i ordinært samfunnsliv. Navnet «fountain-house» tok de fordi det sto en fontene i bakgården. Internasjonalt omtales Fontenehus ofte som «clubhouse». I Norden har vi valgt å benytte Fontenehus.

Kraftig vekst i Norge

I dag finnes det rundt 320 Fontenehus i 33 land. I Norge finnes det i oktober 2018 fjorten Fontenehus (det fjortende i Trondheim åpner dørene i januar 2019). Fontenehus Norge arbeider for 20 Fontenehus i 2020. Staten har aktivt støttet etablering av nye Fontenehus ved at den statlige tilskuddsordningen er økt fra 5 millioner kroner i 2012 til 34,5 millioner i 2018.

Arbeid – en motgift mot kaos, depresjon og kjedsomhet

Fontenehusene bruker arbeid som metode for at mennesker med psykiske helseproblemer skal få større muligheter til å skape seg selv et bedre liv. Menneskers evne til å mestre liv med psykiske helseutfordringer endrer seg over tid. Noen brukere av Fontenehus vil aldri bli «friske», mens alle blir «friskere». På Fontenehuset handler det om å mestre livet og få del i arbeidsfellesskapets helsebringende goder. Det er bred faglig enighet om at «Arbeid strukturerer tiden, gir mening, bidrar til bedre selvbylde og er en «motgift» til kaos, depresjon og kjedsomhet.» slik Helen Bull og June Ullevoldsæter Lystad skriver i en artikkel i psykologforeningens tidsskrift i 2011.

For Fontenehusene er ordinært arbeid og studier et viktig mål. 70% av Fontenehusenes medlemmer ønsker seg en jobb. Ikke alle kan gå ut i jobb med en gang – og mange vil, pga av helseutfordringer, aldri kunne mestre en 100% stilling.

Arbeid og rehabilitering – samtidig

I en intern undersøkelse gjennomført ved 12 Fontenehus i februar 2018 kom det fram at 42% av alle medlemmer har en tilknytning arbeids- eller studier og at 69% av disse hadde en lønnet jobb. Av disse igjen jobbet 15% i full stilling, 33% jobbet mer enn 50% og 40% hadde hatt jobben i mer enn 12 måneder. Av de som mottok både lønn og stønad mottok 40% uføretrygd. Dette er svært gode tall, som følges opp av eksterne forskere fra Oslo Universitetssykehus og Oslo MET.

Fontenehus – også for ungdom

Antall unge med psykiske helseproblemer som uføretrygdes øker. Flere Fontenehus har etablert egne program for ungdom hvor en bl.a. samarbeider med skolens oppfølgingstjeneste. Det er også etablert samarbeid med enkeltskoler om alternative tilbud på dagtid ved at det ikke registreres fravær på videregående for deltakelse i Fontenehusets arbeidsorienterte dag, en skoledag eller to i uken. Målet er at dette skal gjøre det lettere for enkelte å fullføre videregående skole.

Overgangsarbeid

Fontenehus har et særskilt arbeidstreningsprogram som kalles «overgangsarbeid». Det er 6 til 9 måneders lønnede deltidsstillinger i ordinære bedrifter hvor fontenehus står for rekruttering, opplæring og oppfølging både av ansatte og arbeidsgivere på arbeidsplassen. For mennesker som aldri har vært i jobb, eller som lenge har stått utenfor arbeidslivet og kanskje allerede er blitt uføretrygdet, gir denne modellen nye muligheter i arbeidslivet.

Fontenehus Jobbstøtte

Norske fontenehus arbeider for å styrke sitt arbeidsinkluderingsarbeid ved å integrere erfaringer og metodikk fra forsøk med «Supported Employment», Individuell Jobbstøtte IPS og Jobbmestrende Oppfølging JMO, i fontenehusenes arbeid. I etablerte fontenehus er det behov for å styrke arbeidsinkluderingsarbeidet med jobbkonsulenter som kan bruke tid utenfor fontenehuset for å utvikle nye jobbmuligheter i samarbeid med arbeidsgivere og for å støtte medlemmer og arbeidsgivere på arbeidsplass.

Livslangt

Et særtrekk ved Fontenehus er at medlemskapet er livsvarig. Det betyr at medlemmer som kommer i jobb, hvis de ønsker, kan få støtte fra Fontenehuset for å beholde en jobb over tid. Det samme gjelder for medlemmer som skrives ut av ett NAV tiltak. Oppfølgingen fra Fontenehuset avsluttes ikke før medlemmet ønsker det selv.

Reach out og frivillig

Et annet særtrekk er det at Fontenehus er et frivillig tilbud som bygger på den enkeltes ønske om å komme videre i livet. Fontenehusenes «reach-out»-ordning, som innebærer at fontenehuset, etter avtale med det enkelte medlem, tar kontakt dersom en uteblir lenger enn avtalt, er viktig for at mange skal nå sine mål.

Stolthet i drift av eget rehabiliteringstilbud

Arbeidsoppgavene medlemmene tilbys er de oppgaver som må løses for god drift av eget og andres rehabiliteringstilbud. Det å få og ta ansvar for slike oppgaver skaper stolthet og bygger tro på egne evner og muligheter i samfunnslivet.

Hvilke andre tilbud finnes i kommunen

Selv om Ullensaker kommune har en rekke tilbud til mennesker med innen rus- og psykiatrifeltet har kommunen ikke et tilbud som metodisk arbeider med mål å få psykisk syke til å gjenoppta skolegang og å få seg en ordinær jobb. Et Fontenehus vil ikke være en konkurrent hverken til et ordinært dagsenter eller et eksisterende arbeidstilbud til rusmisbrukere. Målet med Fontenehus er å utvikle et mer tilpasset arbeidsrettet løp for mennesker som må mestre sine psykiske helseutfordringer for å klare seg i arbeids- og studieliv.

Ikke bare arbeid – også et sosialt fritidsprogram

Fontenehus har også et fritidsprogram, med tilbud om felles middager på noen hverdager, søndager og andre høytidsdager som jul- og nyttårsaften. Det arrangeres treningstilbud utenfor arbeidstid, felles kulturopplevelser og mange etablerer nye vennskap gjennom sin aktivitet på fontenehuset.

I en medlems-tilfredshets-undersøkelse i 2017 rapporterer 92% av medlemmene om bedre helse, 84% om redusert behov for helsehjelp og 57% om redusert behov for innleggelse/akutthjelp.

Kirkens bymisjon

Administrasjonen har vært i kontakt med Kirkens bymisjon sitt arbeidslag i Lillestrøm. Arbeidslaget er et rustolerant arbeidstilbud hvor de fleste som benytter denne jobbmuligheten sliter med langvarig rusavhengighet og/eller psykiske lidelser. Etter en inntakssamtale kan brukere komme på avtalte dager på et fast møtested. Her får de frokost, arbeidstøy og arbeidsoppgavene blir fordelt. Hver enkelt må undertegne en arbeidskontrakt før de får dra ut på jobb. Arbeidstid er fra kl. 9-12. Ansatte kjører rundt med kaffe og kjeks og følger opp de som jobber.

Arbeidet den enkelte skal utføre er basert på forventninger som man mener den enkelte vil kunne mestre til tross for sitt rusproblem. Hvis det møter flere arbeidstakere enn det som er tilgjengelig av oppdrag, trekkes jobbene. Etter endt arbeid får de kontant oppgjør, dvs. 120 kroner timen p.t., minus skatt, gitt at de har oppfylt de kravene de har forpliktet seg til i kontrakten. Samtidig opphører arbeidsforholdet til de igjen blir engasjert på Arbeidslaget.

Personer som benytter seg av tilbudet har ofte ikke hatt kontakt med det ordinære arbeidsmarkedet på mange år – om de har hatt det i det hele tatt. Resultatet er som regel ustabil arbeidsevne og mangelfull eller minimal arbeidserfaring. Kirkens Bymisjon ser imidlertid at mange har en restarbeidsevne og en motivasjon til å jobbe litt, når de bare får tilbud om meningsfulle arbeidsoppgaver, gitt at man tolererer at de kan stille på jobb med moderat rus. Da kan de velge seg inn i arbeidslivet i gode perioder – og ut når det går dårligere. På den måten føles ikke presset og forpliktelsene for stort, samtidig som de får anledning til å være aktive deltagere i samfunnet ut fra sine forutsetninger.

Ellers er arbeidslaget et godt synlig tiltak i lokalmiljøet. Det legges merke til arbeidstakerne, som uansett vær og føreforhold holder gatene rene for søppel og skrot. Denne oppmerksomheten bidrar til å gi stolthet og selvrespekt.

Arbeidslaget blir drevet ved hjelp av tilskudd fra kommunen, både med midler (forespeilet behovkr. 1.000 000) og sentrumsnære lokaler – samt kundeoppdrag de har tilknyttet til seg.

TV-aksjonen NRK 2018 går til Kirkens Bymisjons arbeid for å skape et varmere og mer inkluderende samfunn. TV-aksjonen går av stabelen søndag 21.oktober. Kirkens Bymisjon har signalisert at noe av midlene fra årets TV aksjon skal gå til å etablere flere arbeidslag og vi vet fra før at de kan tenke seg å etablere seg i Ullensaker.

Vurdering

I nylig vedtatt strategidokument har vi valgt strategier utfra det som blant annet kom frem i kartleggingen BrukerPlan, her har 65 % med kun psykisk lidelse og 71 % med rus lidelse og/eller psykisk lidelse ikke et tilfredsstillende arbeids- eller aktivitetstilbud. En av strategiene er:

Etablere flere arbeids- og aktivitetstilbud – og bistå menneskene i å mestre og leve med lidelsen med tiltak som er fremtidsrettet og effektive.

Opplevelse av tilhørighet og å kunne delta i samfunnet er sentrale faktorer for god psykisk helse og livskvalitet. Arbeid og aktivitet gir tilgang til sosiale relasjoner, identitet, personlig vekst, økonomisk trygghet og andre helsefremmende ressurser.

Konkrete tiltak i handlingsplanen som skal gjennomføres er:

1. Få oversikt over tilbud og tiltak.
2. Utrede muligheter for å etablere et samarbeid med organisasjoner som har konsept, f.eks. Kirkens bymisjon.
3. Vurdere tiltak som jobbmestrende oppfølging (JMO) og individuell jobbstøtte (IPS)
4. I samarbeid med frivillighet og brukerorganisasjoner vurdere brukerstyrt hus/ Fontene hus, helsestasjon og dagsenter for eldre.
5. Videreføre samarbeid med «Inn på tunet».

Fontenehus vil være et arbeidsrettet rehabiliteringstilbud til mennesker som lenge har vært uten arbeid samtidig som det vil legge til rette for at flere mennesker med psykiske helseutfordringer blir inkludert i arbeidslivet og får støtte til utdanning. Mange som lenge har slitt med psykiske helseproblemer har en vei å gå før man er klar til å komme videre i livet med arbeid og utdanning. Sosiale og praktiske ferdigheter er nødvendig for å kunne greie seg både i arbeidslivet og ved skolegang. Dette er ferdigheter som kan trenes i fontenehuset.

Kirkens Bymisjon fremstår som et gjennomtenkt og prøvd tiltak. Og med bakgrunn i Ullensaker kommunes egne erfaringer med å etablere arbeids- og aktivitetstilbud til mennesker med ruslidelser, anses det som hensiktsmessig å gå videre med å samarbeide med aktører, som allerede har et konsept, som fungerer.

Lavterskeltilbud

Det assosieres i dag ulike tilbud med et lavterskeltilbud. Om vi velger å definere et lavterskeltilbud som *«en tjeneste som tilbyr sekundærforebyggende tiltak, - med mål om å hindre at problemer vedvarer eller videreutvikles og at tjenesten er lett tilgjengelig, ved at en kan henvende seg direkte uten henvisning, og ved at tiltak tilbys uten venting og lang saksbehandling»* har kommunen disse tilbud:

- Sjuer'n som er et lavterskel helsetilbud for mennesker med store rusbelastninger. Her kan man komme uten avtale og få et varmt måltid, en enkel helsesjekk, hjelp til å få kontakt med øvrig hjelpeapparat og noen å snakke med, alle hverdager unntatt onsdag 10:00 til 15:00.
- Familieteamet i Forebyggende avdeling for barn og unge (FABU) som er et gratis og frivillig lavterskeltilbud til foreldre og foresatte. Teamet tar imot alle typer henvendelser fra foreldre og foresatte som har bekymringer og spørsmål i forhold til sine barn.

Både Fontenehus og arbeidslaget til Kirkens Bymisjon kan forstås som lavterskeltilbud, ved at de ikke krever henvisning, og som kommunen i dag ikke har og har behov for. Men ingen av tilbudene er behandlingstilbud. Begge tilbud bygger opp under vedtatte strategier og kan forstås som et supplement. Tilbudene kan bidra til å sette i gang prosesser som gjør at enkeltpersoner og ulike grupper opplever å mestre rollen som deltagere i og drivere av egne utviklingsprosesser. Slik at brukerne går fra å være passive mottakere av en tjeneste til å bli en aktiv samarbeidspartner i arbeidet med å utvikle gode livsbetingelser for egen helse. Det forutsetter at tjenestene tilrettelegger for styrkebaserte endringsprosesser. Styrkebaserte endringsprosesser handler om mestring, og at mestring av vanskelige livssituasjoner best skjer ved å ta i bruk styrkene hos den som er berørt.

KONKLUSJON OG ANBEFALING

Tilbudene er i tråd med vedtatte strategier.

Kommunen må ved etablering av tilbudene forplikte seg til følgende:

- Fontenehus trenger etter tilskuddsperioden dekning av 3 årsverk og utgifter til administrasjon og lokaler sentralt på Jessheim.
- Kirkens Bymisjon trenger støtte kr. 1 mil og lokaler (oppholdsrom og skur til utstyr) for å etablere et arbeidslag.

I forbindelse med budsjett 2019 vil en måtte foreta en prioritering og vurdering om det er rom for å opprette nye tilbud. Administrasjonen vil ha videre dialog med både Kirkens Bymisjon og Fontenehus Norge for å se på hvordan en kan realisere etablering av tilbudene.

